

N. I. SIMACHE

**NOI CONTRIBUȚII
LA STUDIUL SITUAȚIEI ȚĂRANILOR
DUPĂ APLICAREA
REGULAMENTULUI ORGANIC
ÎN FOSTUL JUDEȚ AL SECUENILOR**

NOI CONTRIBUȚII LA STUDIUL SITUAȚIEI ȚĂRANILOR DUPĂ APLICAREA REGULAMENTULUI ORGANIC ÎN FOSTUL JUDEȚ AL SECUENILOR

N. I. SIMACHE

Angrenarea țărilor noastre în circuitul internațional de mărfuri, în deosebi după desființarea monopolului comercial al turcilor prin pacea de la Adrianopol din 1829, grăbește trecerea de la economia naturală la cea bazată pe producția de mărfuri, aruncind asupra țăranimii un nou val de suferințe.

Creșterea valorii pământului determină pe stăpînii de moșii să-și sporească efortul de a-și mări proprietățile și de a storce de la țărani cît mai multă clacă și dijmă.

Prilejurile folosite erau variate, dar cel mai bine venit era schimbarea legilor. Astfel se petrec faptele în 1780, cînd Alexandru Ipsilanti dă Pravilniceasca Condică, și în 1818, cînd apare leguirea lui Caragea.

Comparînd cele două coduri care caută să reglementeze obligațiile feudale pe tot cuprinsul Țării Românești, se constată că „Leguirea Caragea conține prevederi pe care nu le întîlnim în Pravilniceasca Condică și care vor agrava situația țaranului clacăș”.¹

Un asemenea prilej a fost și Regulamentul Organic, pus în aplicare cu începere din 1831 în Țara Românească și 1832 în Moldova, și prin care boierii care aveau în miinile lor conducerea țării, își întăresc simțitor privilegiile.

Ca urmare a dezvoltării comerțului cu cereale, noua legiuire introduce „un regim de clacă și de obligații ne mai întîlnite pînă atunci în istoria agrară a țărilor române, regim care să corespundă creșterii tot mai mari a comerțului cu cereale peste hotare”.²

Documentele păstrate în Arhivele Statului din Ploiești confirmă întărirea exploatarei feudale după intrarea în vigoare a noii legiuii și reacțiunea aproape generală a țăranilor din fostul județ al Secuencilor³, în anii 1832—1834.⁴

¹ S. Columbeanu, *Caracterul exploatarei feudale a țărănimii în deceniile anterioare răscoalei lui T. Vladimirescu (1800—1820)*. Studii, revistă de istorie, 1961, p. 573

² *Ibidem*, p. 572.

³ Cuprindea satele din văile Teleajenului și Vărbilăului precum și pe acelea din bazinul superior al Buzăului. Avea o populație mai numeroasă decît a fostelor județe Prahova și Buzău, și a fost desființat la 1 ianuarie 1845.

⁴ N.I. Simache, *Unele aspecte ale situației țăranilor din fostul județ al Secuencilor, după aplicarea Regulamentului Organic*, în Studii și materiale privitoare la trecutul istoric al Jud. Prahova, vol. I, p. 101—109.

Muzeul de Istorie

Jud. Prahova

Inventar Nr. 10842

În anii următori situația se agravează și pe baza documentelor din arhivele locale ne propunem să cercetăm faptele din 1836.

Prima concluzie care se desprinde din cercetarea actelor ce s-au păstrat, este aceea că proprietarii și arendașii moșiilor impun țăranilor clăcași obligații mai mari ca cele din Regulament, sau altele noi.

Țăranii răspund în primul rînd prin proteste și plîngerii adresate ocîrmuitorului județului sau subocîrmuitorilor.

Aceștia nu le fac dreptate, îndreptînd persecuții împotriva jăluitoilor, ceea ce determină autoritatea centrală să intervie, formal, în favoarea țăranilor amenințînd că „...de acum înainte pentru pricinile de care se vor fi arătat lăcuitorii cu jelbi ocîrmuitorilor și aceștia nu le vor fi făcut îndestulare se vor trimite într-adins cercetător de aici; și de să vor dovedi că să năpăstuiască cei ce s-au jăluit către ocîrmuire, atunci acei ocîrmuitori vor fi învinovați atît pentru plata trimisului cercetător cît și cu lipsirea lui din slujbă de va fi năpăstuirea însemnătoare sau prelungită”.⁵

Ordinul nu are efectele așteptate.

Potrivit prevederilor Regulamentului, proprietarii și arendașii aveau obligația de a pune la dispoziția clăcașilor terenul necesar pentru casă, curte, pășunatul vitelor și fîneață.

Ciocănașii de la salina Slănic „robii ocni(i)”, „de la mic pînă la mare”, se plîng, însă ocîrmuirii că arendașul moșiei mănăstirii Colții nu le pune la dispoziție suprafețele legiuite, fiind nevoiți să cumpere cele necesare cu bani de pe alte moșii, luîndu-le dijmă după bunul plac și obligîndu-i, pentru plata clăcii, să dea fiecare înscris, punînd degetele la numele lor în catastiful moșiei.⁶

Situația continuînd a se înrăutăți, „ciocănașii ocniei Slănic” adresează domnitorului Alexandru Ghica a patra jalbă.

Clăcașii se plîng că arendașul moșiei pe care se află ocna — însuși cămărașul ocnei — deși ei muncesc „pă supt pămînt aducînd folos cînstitutului stat”, nu le pune la dispoziție loc de arătură, lemne de ars, pari sau nuele pentru îngrădiri, nici fînețe, acestea fiind cumpărate de pe alte moșii, cu toate că hălăduiesc „în surpături de munți și piatră” și cer să se trimeată un cinovnic al „cînstitutului” stat, spre a face cercetare asupra stării moșiei.

Ei precizează în reclamație că moșia dispune de izlaz pentru vite dar acesta nu se dă clăcașilor din Slănic, iarba fiind vîndută celor ce vin de cumpără sare de la ocna.⁷

Negăsind nici de data aceasta îndreptățire, ciocănașii revin cu o nouă întîmpinare în numele întregului sat al ocniei Slănic, arătînd că în 1834 baronul Meitani le-a cerut să depeie tot efortul pentru a scoate cantitatea de sare cerută, făgăduindu-le în schimb scutirea de clacă.

În fața acestei promisiuni, ciocănașii au sărit cu toți „...și nu numai suma sării au scos dar și alte fețe de sare au deschis, muncind și în zilele cele de lucru orînduite și în zilele cele sfînte”, de au îndeplinit voia sa.

⁵ Ordinul Departamentului Pricinilor din Lăuntru nr. 3562 din 12 iunie 1836, către ocîrmuirea Jud. Saac. Arhivele Statului Ploiești. Jud. Secueni. Dosar nr. 13/1836, fila 698.

⁶ Jalba ciocănașilor de la salina Slănic către ocîrmuirea Jud. Saac. Arhivele Statului Ploiești, dosar nr. 13/1836.

⁷ „Plecătă și supusă jalbă” către „prea înaltul și milostivul domn” a ciocănașilor ocniei Slănic. Ar. Stat. Ploiești, dosar nr. 13/1836.

După decesul acestuia însă, un vechil al casei n-a mai respectat angajamentul baronului, obligându-i la clacă, pretinzând și plata acesteia pe 2 ani în urmă, când fuseseră scutiți.

Epitropia casei baronului Meitani se adresează ocîrmuirii jud. Saac cerîndu-i să oblige pe ciocănașii salinei din Slănic să plătească drepturile proprietății pe anii 1833 și 1834, cînd avea moșia în arendă.

Vătaful Apostol, Gheorghe Torcătoru, Radu Oncică, Năstase Haiducu, Tudor Mustătea „împreună cu toți locuitori(i) clăcași de pe moșia Slănic aduc la cunoștința Ocîrmuirii că baronul le-a cerut eforturi suplimentare pentru împlinirea planului de producție, promițîndu-le scutirea de clacă și urmînd să achite numai dijma și celelalte adeturi ale proprietății.

„.....s-au sculat în picioare tot satul; pînă și cei ce erau ertați de munca ocni(i) și aceia au alergat la muncă încît neîncăpînd în ocnă, am dezgolit și fața băilor de făceam tăierea și afară; asemenea cei și cu dobitoacele au sărit aducînd cele trebuincioase: materialuri pentru facerea de pod, altele cîte au trebuit pă seama ocni(i), făcînd și magazii, scoțînd și cu dobitoacele noastre, ajungînd caii ocni(i) a să sluji“, fără a primi nici o plată. În schimb, din acel an au fost scutiți de clacă pînă în 1836 cînd li s-a pretins pe cei doi ani în urmă. Cer respectarea învoielii și în caz contrariu să li se poprească „acea datorie fiecăruia cînd își primeau muncitorii plata lor pă fiecare lună...“⁸

Într-un raport din noiembrie 1836, tistul județului raportează cîrmuirii că făcîndu-se socoteala ciocănașilor de către cămărașie pe luna octombrie, din banii ce se cuveneau fiecăruia li s-a poprit suma clăcii.

În semn de protest, aceștia pun la cale o manifestație „sui generis“, înfișînd „...o prăjină în mijlocul satului, legînd în vîrfu-i și niște hîrtii și împrejurul ei au grămădit mulțime de pietre și oase de cal...“, făcînd și jurămînt „...între dinșii că oricare va trece în sus sau în jos pă la acea prăjină să arunce pietre...“⁹

Totdeauna ciocănașii se mai plîng pentru suprimarea „merticelor de sare“ ce primeau după vechiul obicei, dar înlăturat de cămăraș la 1834, sub pretextul scutirii de clacă¹⁰.

La cîțiva ani numai de la aplicarea Regulamentului, proprietarii și arendașii nu se mai mulțumesc cu ceea ce obținuseră prin noua legiuire.

Toate orînduile clăcașilor sînt încălcate, instaurîndu-se domnia arbitrarului și a bunului plac.

Astfel, Stan Holteiu sin Manea, clăcaș pe moșia paharnicului Enache Arion din satul Valea Humei, îndreaptă o plîngere către domnitor în care arată că pînă la Regulament plătea pentru un bordei și o livadă cu 30 pruni, 6 zile și o găină, dar în 1836 era obligat să facă cîte 33 zile clacă, socotîndu-i transportul cu căruța cu boi pînă la București, numai 4 zile clacă, deși un asemenea drum nu se putea face decît în cel puțin 6 zile.

⁸ Jalba lui Apostol vătaful, Gheorghe Torcătoru etc. împreună cu toți locuitorii clăcași pe moșia Slănic. Ibidem, f. 1096.

⁹ C. Cîrmuiri, Tistul județului, plecat raport. Ibidem, f. 1329.

¹⁰ „Prea plecată jalbă a întreg satului ocni Slănic, către prea înălțatul și mult luminatul domn“. Arh. Statului Ploiești ds. 13/1836. f. 1285.

Aceiași, mai menționează în reclamația ce face că proprietarul moșiei l-a obligat să-i plătească claca pe 7 ani.¹¹

Locuitorii satului Biscenii de Jos din plaiul Despre Buzău se plîng domnitorului că proprietarul moșiei, Costea Grecu, nu respectă prevederile Regulamentului relative la obligațiile proprietarilor față de clăcași în ceea ce privește locurile de pășunat, fineață și de casă; obligîndu-i în schimb să facă cîte 50 zile de clacă, le „prinde în socoteală cîte 2 zile una” și-i mai scoate datori și cîte 30—40 lei.¹²

Locuitorii satului Vintileanca din același județ menționează într-o reclamație către Marea Dvornicie a Trebilor din Lăuntru, că logofătul Ghiță, arendașul moșiei, îi obligă la „40 zile clacă pe an, cîte 4 lei de vită ierbărit, cîte 9 lei carul cu lemne i ziua de plug asemenea. Pentru oi, dă primăvărit cîte un împărătesc¹³ și doi miei, pă vară cîte 20 parale de oaie”, pogoanele de porumb ni s-au măsurat cu prăjina de 17 palme proaste iar nu după egzemplar...”

Mai menționează că sînt înșelați cu ocazia răfuelii socotelilor, căci fiecare a lucrat cîte „7—8 zile și nu ni le-au prins nicăerea. Ne ia cai(i) după cîmp și îi pune la poștalina de umblă pînă ne-au stîrpit și 3 epe, una cu catîr și 2 cu mînji și nu ne prinde în seamă nimica nici zilele” deși pe vremea socrului său făceau 16 zile de clacă pe an; de fiecare vită plăteau pentru ierbărit 60 parale; pentru 100 oi cîte 4 oca de lînă și un miel de primăvărat, după cum dădeau și alte sate vecine.¹⁴

Locuitorii clăcași din satul Tohani, aduc la cunoștința domnitorului că proprietarul Barbu Văcărescu, avînd în vedere că moșia nu dispunea de „locuri de arături, lemne de foc, pari, nuiete, mărăcini, izlaz pentru trebuința vitelor,... fînețe pentru dobitoace și pentru sărăcia noastră... în viață aflîndu-se s-au milostivit asupra-ne și ne-au dat la mîinele noastre înscris supt a răposatului iscălitură... ca să dăm de toată familia cîte lei 8 pentru zilele clăcii, dijmă de la 100 pruni în sus...”

Așezămîntul a fost respectat din 1815 pînă în 1835, cînd arendașii moșiei i-au conștrîns cu ajutorul dorobanților să plătească cîte 46 lei pe an de fiecare familie.¹⁵

Ioniță Croitoru, din satul Ceptura, împreună cu alți 5 tovarăși „ce era în plug cu ei”, clăcași pe moșia Ceptura, a mănăstirii Văleni, în întîmpinarea adresată domnitorului arată la rîndu-i că arendașul moșiei deși „izlaz de vite nu are nici locuri de arătură nu mi să dă, nici fîn; și numai doar vatra casii o am pă acea moșie iar celelalte trebuincioase le cumpăr după alte moșii străine”, totuși îl obligă să-i plătească claca și celelalte pe 3 ani, taleri 148, încărcîndu-l cu 40 taleri, pentru care i-a luat un bou pe care-l evaluează la 200 taleri, tocmai cînd se afla la lucrul plugului, lăsîndu-l sărac și pe el

¹¹ Jalba lui „Stan Holteiu sin Manea ot satul Valea Humei, plasa Cricovului din jud. Saac”, din 26 febr. 1836. Ibidem.

¹² Plîngerea locuitorilor din satul Biscenii de Jos din plaiul Despre Buzău, din 28 februarie 1836. Ibidem.

¹³ E vorba de un galben împărătesc.

¹⁴ Jalba locuitorilor satului Vintileanca din jud. Saac către Cinstita Mare Dvornicie a Trebilor din Lăuntru. Arh. Stat.Ploiești, dosar 13, 1836, f. 1213.

¹⁵ Jalba locuitorilor clăcași din satul Tohani „după moșia răpos. banului Barbului Văcărescu, jud. Saac”. Ibidem, f. 722.

și pe tovarășii cu care era în plug. Peste 2 săptămâni i-a ridicat 3 velințe și dintr-o ladă pe care a spart-o i-a mai luat și 15 taleri.¹⁶

Nici dispozițiile referitoare la dijmă nu mai sînt respectate, proprietarii și arendașii mărind-o neconținut.

Locuitorii dajnici din Chiojdul din Bîsca, plaiul Despre Buzău, arată într-o jalbă către domnitor că satul lor aflîndu-se „lipit cu hotarul țării nemțești în loc pietros și întrucîtva sălbatec și neroditor“, sînt în lipsă de arături și semănături, neputînd face bucate spre ajunsul familiilor lor, aflîndu-se în tot anul cumpărători.

În primăvara anului 1836, semănăturile fiind prin păduri au fost mîncate de șoareci. Totuși arendașii moșiei îi apucă de dijmuiți și neavînd cu ce să le plătească le-au luat boii, vacile și alte vite, sărăcindu-i cu totul.¹⁷

„43 familii clăcași de pe o sfoară de moșie a casei Cîmpinencii, din satul Poienilor, Plaiul Despre Buzău“, înștiințează ocîrmuirea Județului Saac că arendașul Tolea Hagiul Grecu, dat fiind faptul că pe acea proprietate nu se puteau face arături ca pe alte moșii, conform dispozițiilor Regulamentului Organic a făcut învoire cu țărani clăcași, ca pentru clacă și iobăgie¹⁸ să dea de fiecare nume cîte 28 lei, iar pentru dijma porumbului, cînd se vor face bucate, clăcașii să dea zeciuiala prevăzută în Regulament. Urmașii arendașului nu mai respectă acordul și prin cazne și bătăi, cu ajutorul dorobanților, constring pă clăcași să plătească dijma porumbului cîte 88 lei de pogon pe 1834, an în care recolta a fost distrusă de secetă.¹⁹

Clăcașii de pe moșia boierilor urlăteni se jeluiesc Marii Vornicii a Trebilor din Lăuntru împotriva logăfătului Gligorie, omul lui jupîn Mihăilă, arendașul, moșiei, acuzîndu-l că îi obligă să plătească dijmă cîte 40 lei de pogon, deși „n-au adunat nici măcar un ștulete“ de porumb. Neputînd răspunde sumele cerute, țărani au fost supuși la chinuri „mucenicești“ fiind închiși „astă iarnă într-o pivniță cu apă, de au înghețat apa pe picioarele noastre, încît unul dintre noi care au fost mai slăbănog, îmbolnăvindu-se, au și murit“ și în consecință cer „să fie izbăviți din mîna acestui tiran“²⁰

Subocîrmuitorul Plășii Podgoria raportează Ocîrmuirii județului că „...de către suptocîrmuire se primesc necurmuate reclamații din partea lăcuitorilor clăcași de pe ținuturile acestei plăși, că de către proprietari i arendași li se face o mare năpăstuire la primirea dijmei porumbului, luîndu-li-se dijma cu o baniță mare și nepotrivită la suma ocalelor după proiect...“²¹

Locuitorii satului Inotești reclamă ocîrmuirii că arendașii moșiei, Bănică Berlescu și cumnatu său Ilie, pretind clăcașilor să le dea dijmă din fîn în afara

¹⁶ Jalba lui „Ioniță Croitoriu din sat Ceptura, Jud. Saac, împreună cu alți cinci tovarăși ai mei ce eram în plug cu ei“, din 3 octombrie 1836. Ibidem, f. 1213.

¹⁷ Prea plecată jalbă a locuitorilor dajnici din satul Chiojdul din Bîsca, Plaiul Despre Buzău, Jud. Saac, Ibidem, f. 4

¹⁸ Sau „oameni de poslușanie“, slugi, cei 4 clăcași din sat datorăți după Regulament stăpînului de moșie sau arendașului.

¹⁹ Plecata jalbă a celor „43 de familii clăcași după o sfoară de moșie a casei Cîmpinencii din satul Poienilor, Plaiul Despre Buzău“, către ocîrmuirea județului Saac. Ibidem, f. 6

²⁰ Jalba moșnenilor urlăteni către Marea Dvornicie a Trebilor din Lăuntru. Ibidem, f. 264.

²¹ Raportul subocîrmuitorului Plășii Podgorici către Ocîrmuirea județului Saac, din 9 noiembrie 1836. Ibidem, f. 1386.

prevederilor regulamentare și anume o căpiță din patru și pe deasupra o zi de lucru pentru fiecare casă.²²

Ei mai arată că aceeași plîngere că arendașii îi obligă să plătească dijmă din culturile de porumb sinistrate de secetă deși fuseseră păscute de vitele lor, iar din produsele vitei de vie luaseră din 3 căzi 1, nu din 4, așa cum le fusese învoiala.²³

Proprietarii și arendașii nu respectă nici obligațiile ce le aveau față de țărani în ceea ce privește izlazurile și suprafețele de fineață prevăzute în Regulament.

Astfel, locuitorii din satul Inotești se plîng ocîrmuirii jud. Saac, că aceeași arendași i-au constrîns cu ajutorul dorobanților să dea cîte 3 lei și 15 parale de vitele mari cornute și 30 parale de oaie și chiar pentru „mielul cel mic“, deși își pășteau și vitele lor pe izlazul clăcașilor.²⁴

Clăcașii din satul Strîmbenii boierești, de pe moșia Raliței Bărcănescu, reclamă ocîrmuirii județului Saac, că arendașul Hagi Dumitru, nu respectă legătura ce au făcut cu proprietara în ce privește obligațiile lor referitoare la ierbărit, nepunîndu-li-se la dispoziție suprafețele cuvenite după Regulament pentru pășunat și fineață. Ei arată că deși au păscut vitele pe alte moșii în timpul verii, aducîndu-le acasă în timpul iernii, arendașul îi obligă să plătească cîte 4 lei de vită mare și cîte 2 lei de vită mică, luîndu-le zăloage păgubitoare.²⁵

Cei din satele Trenu și Chiojdeanca se plîng că arendașii moșiilor moșnenești, neprielnice pentru culturi de cereale, în 1835, au măsurat și locurile sterpe și i-au obligat să plătească ocaua de porumb cîte 20 parale și urmăresc să le ia și puținul porumb produs în acel an în care a bîntuit seceta și țărani au suferit de foame. Ei se mai plîng că arendașii nu se mulțumesc cu zeciuiala fînului cosit, ci pretind sume de bani pe care nu le pot plăti.

Clăcașii mai aduc la cunoștință că moșia constă din dealuri, văi, rîpi, neacoperite cu pășuni de unde să se aprovizioneze cu cele trebuincioase și totuși, li se pretinde cîte 5 lei de vită, deși nu le acordă posibilitatea de a-și procura pari, nuiiele, lemne de foc și locuri de casă, ci numai „o livezuie de pruni de cosit pă supt dînsa și cîte o ogrăgiune dă porumb“²⁶.

Din această cauză, obiceiul moșiei era 6 zile de clacă și din toate zeciuiala, pe care noii arendași nu-l mai respectă și zic „...că are să ne chinuiască pînă ne vom speria să fugim în lume, ca să ne rămîie livezile și toate coprinsurile pe mîna lor și noi și copiii(i) noștri să rămînem în ștreang cu datoriile ce le-am făcut în vremea foametei și a banilor capitației împărătești“. Ei cer respectarea Regulamentului.

²² Jalba locuitorilor clăcași din satul Inotești către ocîrmuirea județului Saac. Ibidem, f. 1387.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Jalba către ocîrmuirea județului Saac a celor 18 clăcași din satul Strîmbenii boierești și toți cetașii lor. Ibidem.

²⁶ Jalba locuitorilor satelor Trenu și Chiojdeanca, Plaiul Despre Buzău, către domnitor. Ibidem, f. 117.

Ion Diaconu, clăcaș din acele sate, arată că arendașii nu și-au ridicat dijma din fin la timp. Văzînd că vremea este împotrivă și dijmuirea întîrzie, pentru a nu se strica finul, a transportat la casa acestora dijma cuvenită.

În lipsa sa de acasă însă, oamenii acestora i-au ridicat hoștește finul, rămînîndu-i vitele muritoare de foame.²⁷

Din cele mai sus expuse rezultă că ne aflăm în fața unei adevărate ofensive a proprietarilor și arendașilor pentru a-și crea noi avantaje pe seama țăranilor, a căror putere economică ajunsese la limită.

Situația fusese agravată de seceta din 1835, care distrusese recolta celui an. Țăranii nu mai pot face față noilor obligații, cărora le răspund cu împotriviri, sub diferite forme.

Astfel, arendașul moșiei Slon a mănăstirii Colțea, aduce la cunoștința Marii Dvornicii a Trebilor din Lăuntru, că locuitorii clăcași îi sînt „...datori rămășiți din drepturile proprietărești”

„Numiții cu felurimi de rugăciuni și prelungiri m-au adus în stare a le suferi datorii de 3 ani...”²⁸

Epitropul copiilor decedatei Safta Glichî, proprietara moșiei Tohani, arendată șetrarului Dumitrache Sorescu, se plînge că locuitorii clăcași „...nu știm ce va fi pricina de se îndărătnicesc și nu se supun pravililor legiuite în țară...”²⁹

Arendașul Iancu Tulea aduce la cunoștința ocîrmuirii Jud. Saac, prin jalba din 9 dec. 1836, că locuitorii clăcași din satele Fulga, Cioceni, Tomșani, Clondiru și Pietroasa, nu-și achită datoriile din adeturile moșiei, în ciuda nenumăratelor intervenții la „suptocîrmuirea locală”, cerînd să ia măsurile de rigoare”.³⁰

Ca rezultat al presiunii moșierilor și arendașilor, aparatul administrativ trece la acțiune, contrîngînd pe clăcași prin violențe și represiuni, să facă față pretențiilor acestora.

Astfel, însuși proprietarul moșiei Lipănești, clucerul Constantin Lipănescu, se simte obligat să facă cunoscut ocîrmuirii că în acel sat dorobanții mum-bașiri bat pe țărani pentru rămășițele anului 1835.

Violența a fost atît de mare, încît 3 clăcași au fugit de pe moșie, ceea ce determină pe clucer să intervie, pentru a evita fuga în masă a clăcașilor și deci imposibilitatea lucrării moșiei. În consecință cere să „li se mai puie un soroc a plăti dreptul arendașului, potrivit cu starea lor. Și pentru cei fugiți să se îndatoreze d. suptocîrmuitor plăși(i) a-i aduce la urmă-le, căci banii statului cu așa asprime nu să îndeplinește, și banii arendașului se vede că au mai mult protis decît cei domnești...”³¹

Paharnicul Gh. Boldescu, proprietarul moșiilor Boldești și Șipotu, aduce la cunoștința ocîrmuirii jud. Saac că locuitorii din satele Șipotu, Vlădăreni și Pața au intrat cu vitele în „livezile de finețe și holdele de bucate” și atunci

²⁷ Ibidem.

²⁸ Jalba lui Ioan Popescu, arendașul moșiei Slon, către Marca Dvornicie. Ibidem, f. 224.

²⁹ Jalba epitropului casei răposatei Săftica Glichî.

³⁰ Jalba arendașului Iancu Tulea către ocîrmuirea Jud. Saac, din 9 dec. 1836. Ibidem, f. 1361.

³¹ Jalba moșierului Constantin Lipănescu către ocîrmuirea jud. Saac din 5 februarie 1836. Ibidem.

cînd ipistații au încercat să ia măsuri, nu i-a lăsat să se apropie „...de ale lor dobitoace, în chip netrebnic de împotrivire...”³².

Biv treti logofeteasa Elenca Șăuleasca, proprietara moșiei Colceag, se plînge Marii Dvornicii a Trebilor din Lăuntru, de locuitorii clăcași de pe moșia Tomșani a biv vel logofătului Alexandru Scarlat Ghica „...că unii din lăcuiitorii clăcași ai moșiei Tomșani, *rău nărăviți* fiind (sublinierea aparține autorului), într-această primăvară au îndrăznit de au intrat cu arătura și semănătura peste pietrele hotarului meu, în moșia mea, fără de știrea și slobozenia mea sau a arendașului...” și-i cere „...să străjuiască pe acei lăcuiitori a nu mai îndrăzni vreodată să-mi calce hotarul și moșia nici într-un chip cu semănătura sau cu coasa precum nici cu pășunea...”³³.

Împotrivirea țăranilor ia forme din ce în ce mai grave.

Astfel, Hristodor Panaiot aduce la cunoștința ocîrmuirii că locuitorii din Călugăreni au făcut asupra sa, în 1835, zurbalîc „...cu arme și ciomege de ne-au bătut și pe noi și pă oamenii noștri, de ne-au hrăpit și codru de loc cu tot venitu(l) ce era pă dînsul...”³⁴

Întîmplările din Boldești, Tomșani, Călugăreni, nu sînt izolate. Împotrivirea țăranilor față de abuzurile arendașilor și proprietarilor tinde să se generalizeze.

Pentru a-i pune capăt, aparatul de stat trece la măsuri de represiune. La 19 martie 1835 ocîrmuirea județului dă ordin subocîrmuirii plaiului Teleajen să se deplaseze în satul Vîlcănești, ai cărui clăcași nu se supuneau „...la răspunderea dreptului proprietății” și „pă toți acei neînțelegători *să-i dojenească cu cîte 25 toege la spate în vileagu(l) tuturor* (sublinierea aparține autorului) iar pă toți împreună să-i supuie prin ajutoru(l) ei *către îndesularea arendașului...*”³⁵

Cunoscînd starea de spirit ce se crease în țară pe de o parte, iar pe de alta conștienți de mărirea abuzurilor, reprezentanții statului feudal situați pe pozițiile de clasă ale boierimii, încearcă a tempera excesele proprietarilor și arendașilor și a frîna manifestările de nemulțumire ale țăranimii.

Astfel, pentru a stăvili fuga de pe o moșie pe alta, Departamentul Pricinilor din Lăuntru cere ocîrmuirii județului Saac, „... să se afle cu priveghere asupra aceștii pricini, a să păzi cu cea mai mare statornicie a lăcuiitorilor întru aceleași lăcuințe și pă aceleași moșii de unde s-au găsit la scrisul obșteștii catagrafii neîngăduindu-i a străgăna după asemenea păreri (ademenirea altor proprietari, n.a.) și a să trepăda cu jâlbi nepravilnice către stăpînire”³⁶.

Alarmat de mulțimea jălbilor și temîndu-se de o răscoală în masă a țăranilor, Departamentul este silit să intervie din nou, trimetînd un ordin circular, prin care obligă pe ocîrmuitorii de județe „a strășnici” pe subcîr-

³² Jalba paharnicului Gh. Boldescu către ocîrmuirea jud. Saac, din 27 aprilie 1836. Ibidem, f. 496.

³³ „Prea cinstitei Marii Dvornicii a Trebilor din Lăuntru plecata jalbă” a Elencai Șăuleasca „biv treti logofeteasa de aici”. Ibidem, f. 1094.

³⁴ Jalba lui Hristodor Panaiot către ocîrmuirea jud. Saac din 3 mai 1836. Ibidem, f. 498.

³⁵ Ordinul ocîrmuirii jud. Saac către subocîrmuitorul Plaiului Teleajen, nr. 1254 din 19 martie 1836. Ibidem, f. 280.

³⁶ Ordinul nr. 532 al Departamentului Trebilor din Lăuntru către ocîrmuirea județului Saac, din 3 martie 1836. Ibidem, f. 190.

muitori de a lua măsuri ca proprietarii și arendașii să-și întemeieze raporturile cu clăcașii pe baza Regulamentului și de a avea „...cea mai de aproape luare aminte a nu se mai ivi în cuprinsul județului acel fel de neorîndueli...” „amenințându-i cu osînda în cazul în care țăranii vor mai fi constrînși să plătească în bani obligația de a da oameni pentru slujba proprietarului.

Pentru a se asigura că administratorii județului au luat cunoștință de cuprinsul ordinului, Departamentul cere „să se întoarcă răspuns”.³⁷

Nici această măsură nu stăvilește asaltul moșierilor și arendașilor. Ordinul nu are efectele așteptate.

Negăsind îndreptățire la autoritățile locale — ocîrmuirea și subocîrmuirea — țăranii se adresează în masă domnitorului Alexandru Ghica.

De teama unei răscoale generale, acesta cere marelui vornic Mihai Ghica să ia măsuri de prevenire.

Prin ordinul circular nr. 3562, din 12 iunie 1836, Marea Vornicie arată că... „Măria sa Vodă, înștiințînd din jălbile ce pă toate zilele se dau de către locuitorii țăranii pentru nesuferitele strîmtori ce cearcă din partea arendașilor și a unora din stăpînii de moșii supt cuvîntul de drepturi ale proprietății care covîrșesc a lor puțință,... încît toți coprinși de o adîncă mîhnire cer ca să li să dea voe de a să strămuta de la un loc la altul), părăsindu-și lăcașurile și orice alte coprinsuri ale lor numai ca să scape de niște asemenea cumplite cereri...” și în consecință, a cerut Departamentului Trebilor din Lăuntru să ordone ocîrmuitorilor de județe să privegheze “... asupra împlinirii drepturilor proprietăricești, atît din partea clăcașilor cît și din partea celorlalți, neîngăduind nici într-un chip a să face zmăcinări la cineva”...³⁸

Faptele au dovedit însă contrariul.

Din cele mai sus expuse rezultă că arendașii și proprietarii încercau prin toate mijloacele să-și întărească privilegiile obținute prin Regulamentul Organic, aruncînd asupra țăranilor noi sarcini.

În acest scop, o poartă larg deschisă o lăsase Regulamentul cu privire la îndatorirea clăcașilor pentru oamenii de poslușanie și pășunatul vitelor.

Asaltului general pe care-l dau stăpînii de moșii și arendașii împotriva clăcașilor, aceștia îi răspund cu împotriviri din ce în ce mai violente.

Firavele schițări de măsuri ce pornesc din inițiativa domnitorului Al. Ghica, temperează unele excese, dar nu schimbă situația.

Trecerea Țărilor Române la economia bazată pe schimb de mărfuri, accentuată după pacea de la Adrianopol, înrăutățește neconținut situația țăranilor.

Nu este deci de mirare că în 1848 țăranii vor participa în masă la revoluție, problema țărănească rămînînd însă mereu una din cele mai arzătoare, rezolvată deplin numai în anii puterii populare.

³⁷ Ordinul Departamentului Trebilor din Lăuntru, către ocîrmuirea județului Saac, nr. 5945 din 11 septembrie 1836. Ibidem, f. 1124.

³⁸ Ordinul Departamentului Trebilor din Lăuntru nr. 3562/1836 către Ocîrmuirea județului Saac. Ibidem, f. 698.

Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918”

